

kanovníci, které podle základních ustanovení jmenuje císař nebo biskup, aneb které volí kapitola. Tito čestní kanovníci mají titul a některé odznaky kanovníkův, ale obyčejně jako na př. v Rakousku ani členy kapitoly nejsou, a proto nepřísluší jim ani zvláštní práva ani zvláštní povinnosti kanovníků skutečných.

Kapitoly.

I. P o j e m.

Kanovníci stanovení společně při jednom chrámu tvoří korporaci, jež nazývá se kapitolou. Rozeznáváme pak kapitoly katedrální při kostelích biskupských a kapitoly kollegiální při ostatních chrámech. Název kapitola pochází od capitulum t. j. úrývek, část z řehole, jež bývala druhy shromážděným klerikům, kanovníkům předčítána, a odtud pak přešlo jméno to na celou korporaci.

II. O r g a n i s a c e.

V dřívějších dobách stál v čele kapitoly buď probošt (praepositus), jemuž bývala svěřena obyčejně správa jmění kapitolního, aneb děkan, který opět řídil bohoslužbu při kostele katedrálním. Kromě toho byl tu primicerius č. kantor, který řídil pobožnost chorovou, sacrista, jenž měl dozor nad kostelním náčiním atd. Později přešla většina těchto úřadů v hodnosti titulární. Nyní rozeznáváme pouze dvě kategorie míst kapitolních: h o d n o s t i (dignitates neb praelaturae) a prosté kanonikáty. Hodnostáři čili preláti mají zvláštní insignie své hodnosti, některým pak z nich přísluší jako zvláštní privilej právo nositi mitru či infuli (infulovaní preláti). Co se týká nynější organizace kapitol, zakládá se tato nikoliv na právu obecném, nýbrž na zvláštních ustanoveních papežských a statutech, tak že bez mála v každé kapitole co do ústrojí panují jiné poměry. To platí jak o počtu prelatur, tak o počtu kanovníckých míst skutečných či sídelních a čestných; tak ku př. je při pražské metropolitní kapitole 12 kanovníků, z nichž 4 jsou dignitáty. Biskupské katedrální kapitoly mívají obyčejně jen 6 kanonikátův. Sněm tridentský žádá, aby v každé kapitole katedrální zřízeny byly dva kanonikáty, totiž poenitenciaris a theologus. Úkolem poenitenciáře jest, aby zastupoval biskupa, co se týká přísluhování svátosti pokání; theolog má pak duchovenstvu katedrálnímu předčítati a vykládati písmo a přednáseti o naukách theologických. Předpis tridentský nebyl ovšem všude proveden, ale papežové i v novějších dobách naléhají při každé příležitosti na jeho uskutečnění.

III. P r á v a.

Kapitoly jsou samosprávné korporace, jež své vnitřní záležitosti a své jmění spravují dle svých vlastních stanov. Mají-li založeny býti nové stanovy, žádá se nyní dle konkordátů a různých provinciálních synod, aby byly dříve biskupem příslušným schváleny. § 44 zák. ze dne 7. května 1874 vyhrazuje státu právo dohledu nad správou jmění kapitolního.

Zvláštní důležitosti mají katedrální kapitoly biskupské, jež pomáhají biskupu jak ve výkonech bohoslužebných, tak i ve správě diecése. Biskup totiž povinen jest určité záležitosti, jež právo kanovnícké přesně vypočítává, vznésti na kapitolu a to s dvojím účinkem: někdy totiž nález kapitoly biskupa víže (consensus), jindy má jen povahu poradní (consilium) a je vůli jeho zůstaveno, chce-li se jím řídit i či nic. V naší době, kdy veškerou správu diecése vlastně vedou kapitoly, nemají tato ustanovení valného praktického významu.

IV. Vikář kapitulní.

Uprázdnil-li se biskupská stolice, jest kapitola povinna uvázati se bezprostředně po uprázdnění ve správu diecése do 8 dní a zvoliti do 8 dnů administrátora pro správu majetku (oekonomus) a kapitulního vikáře pro vykonávání ostatních s úřadem biskupským spojených povinností. Kapitulní vikář má býti nejméně 25 let stár a má míti dostatečnou znalost církevního práva. Nalezá-li se v kapitole kandidát vyhovující dotčeným podmínkám, má jej kapitola zvoliti přede všemi jinými; není-li ale takového v kapitole, může zvoliti někoho mimo kapitolu. Okamžikem, kdy kapitulní vikář je ustanoven, přechází jurisdikční moc biskupská s kapitoly na vikáře. Kapitulní vikář není však plnomocníkem kapitoly, nýbrž vykonává pravomocí práva vlastního; proto také nemůže kapitola ustanovujíc vikáře omeziti moc jeho ani co do rozsahu ani co do času. Obor působnosti kapitulního vikáře, nebo kapitoly, pokud vikáře nezvolila, objímá všechna jurisdikční práva biskupská vyjma ta, jež zákon výslovně vyjímá aneb konečně, která vykonával biskup na základě papežské delegace.

Kardinálové.

Kardinálové jsou v církvi katolické nejvyššími duchovními hodnostáři po papeži. Původně udílel se tento název velmi často vynikajícím a zasloužilým duchovním vůbec, až papež Pius V. vyhradil název ten r. 1567 kněžím a biskupům, kteří měli své chrámy v Římě neb v nejbližším okolí; k nim počítalo se pak i 7 jáhnů, kteří měli na starosti správu chudinskou města Říma, rozdělena za tou příčinou na 7 okresů. Počet kardinálů časem se měnil, až konečně Sixtus V. r. 1586 vydal v tom ohledu předpisy, které se až dosud udržely, a dle nichž je nyní 70 míst kardinálských a sice: 6 kardinálů biskupů, 50 kardinálů kněží, 14 kardinálů jáhnů; obyčejně však nebývají všechna místa obsazena. Stupeň kardinálský ovšem nemusí shodovati se s dotyčným svěcením, neboť může na př. biskup jako kardinál náležeti do třídy kardinálů-kněží a kněz do třídy kardinálů-jáhnů. Papež jmenuje všechny kardinály ze své moci jsa u volbě jich neobmezeným. Časem vyvinul se však obyčej, že větší mocnářství katolická: Rakousko, Francie, Španělsko navrhuji kandidáty hodnosti kardinálské, což je vlastně jen vyslovené přání se strany vladařů, jehož šetřiti papež povinen není. Ve spojení se jmenováním kardinálů je t. zv. *jus optandi*, dle něhož může nejstarší kardinál vzdávaje se zároveň svého titulu, který dosud měl, žádati, aby mu udělen byl titul uprázdněný; toto právo přísluší však jen kardinálům v Římě sídlícím. Papež vyslechnuv zdání kardinálů prohlásí v tajné konsistoři jmenování (*creatio*) nových kardinálů. Při tom oznámí papež někdy, že ještě některé kardinály jmenovati obmýšlí, nejmenuje je však jménem, nýbrž jména jich uschována jsou v zavřené obálce. Tito kardinálové nazývají se *cardinali in petto*.

Kardinálové, jsouce rádci a pomocníci papežovi, jsou povinni sídliti v Římě, vyjímaje ovšem ty, kteří jsouce zároveň biskupy, mají svou diecési mimo okolí města Říma. Povinnosti své jakožto rádci a pomocníci papežovi plní kardinálové jednak tím, že bývají představenými různých církevních úřadů, z nichž skládá se kurie papežská, aneb že výminečně konají služby vyslanců (*legátů*), jednak tím, že dohromady tvoří konsistoria, v nichž papež se s nimi radí. V tajných konsistořích, k nimž přístup mají jen kardinálové, sděluje papež jména nových kardinálů, biskupů neb jiných církevních hodnostářů aneb pojednává — v allokucích — o časových otáz-